

Rijkswaterstaat
*Ministry of Infrastructure
and Water Management*

Routekaart gemeenten afvalvrije scholen

door Lichte Bries en SME
Oktober 2022

Aanleiding / doel routekaart

Aanleiding

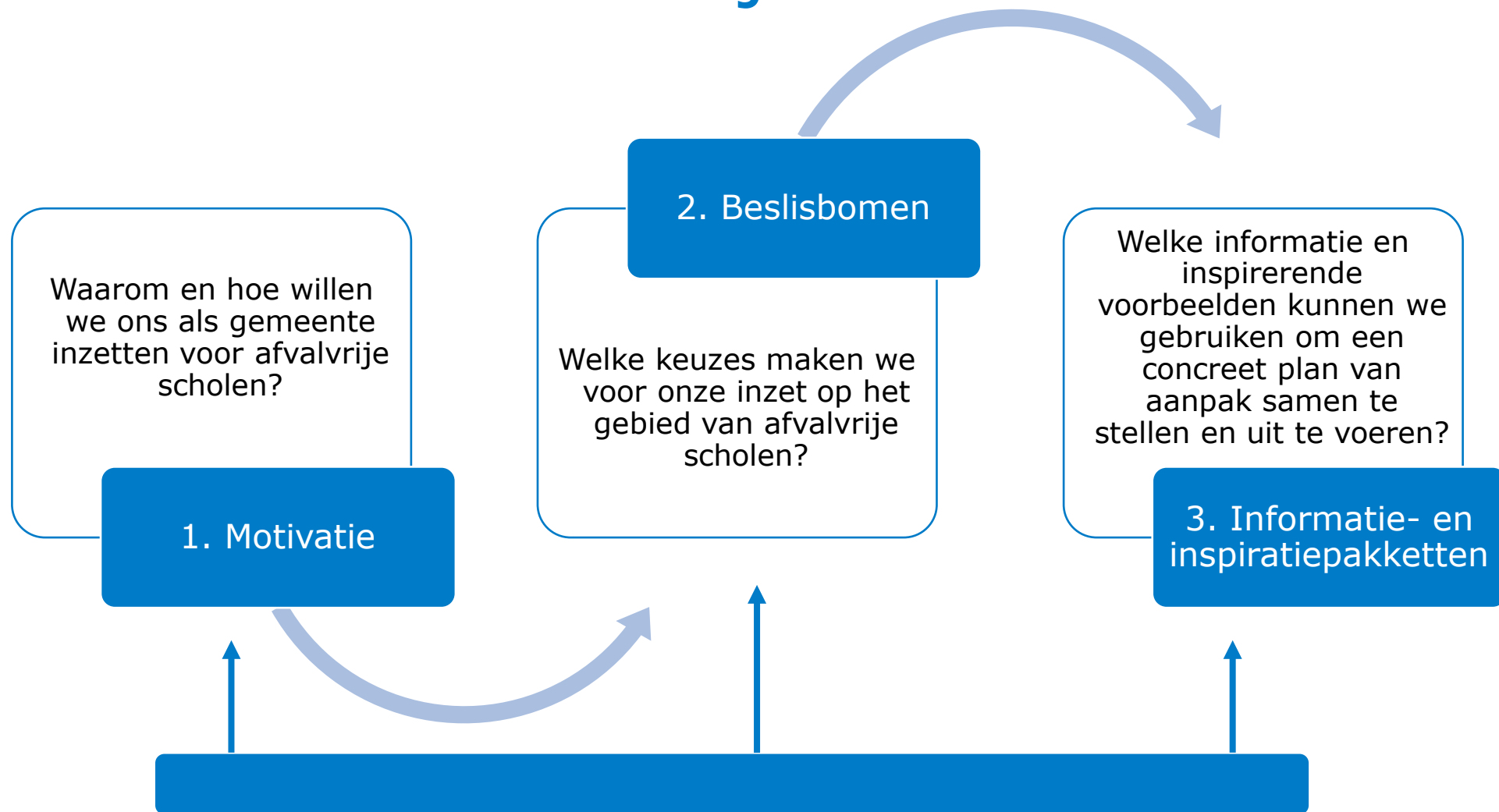
- Hoe ga je aan de slag met afvalscheiding en afvalpreventie op scholen als gemeente?
- De werkwijze is uniek per gemeente.
- Maar keuzes en beslismomenten zijn altijd hetzelfde.
- Voor deze keuzes is veel achtergrondkennis nodig.

Doel van deze routekaart

- Beslismomenten en keuzes per stap inzichtelijk maken.
- Ontsluiten van beschikbare kennis en materialen per keuze.
- Elk blauw blokje bevat een link
 - naar een hoger niveau of
 - naar meer uitleg over dat onderwerp

Opzet routekaart afvalvrije scholen

Terug naar
de routekaart

1. Motivatie, doel en aanpak

Waarom willen we als gemeente inzetten op afvalscheiding en preventie bij scholen?

Wat willen we bereiken?

Wat is de meest effectieve aanpak om daar te komen?

Algemene motivatie aanpak afval op scholen

- Leerlingen zijn de burgers van de toekomst.
 - Nu bewust maken van de waarde van grondstoffen
 - Nu en later afval scheiden en zwerfafval voorkomen
- Afval scheiden op school net als thuis.

Doel van aanpak

1. Afdeling afval/ afvalbedrijf
 - Leerlingen leren dat afval een grondstof is waarmee zorgvuldig moet worden omgegaan en passen hun gedrag daarop aan. Ze voorkomen en scheiden afval.
 - Leerlingen leren dat de afdeling afval belangrijk werk doet en dat leerlingen kunnen bijdragen door afval te voorkomen en afval te scheiden.
2. Afdeling milieu/ natuur en milieu educatie
 - Leerlingen leren over de (zwerf)afvalproblemen die een gevaar vormen voor mens en milieu, zoals de plastic soep, en passen hun gedrag daarop aan. Ze voorkomen zwerfafval en helpen mee aan een schone leefomgeving.
3. Afdeling wijken/ openbare ruimte
 - Overlast met betrekking tot zwerfafval moet worden verminderd. Hiervoor passen o.a. leerlingen hun gedrag aan.
4. Afdeling onderwijs
 - Scholen ervaren de gemeente als partner en worden ondersteund met goed aanbod. Hiervoor moeten de bovengenoemde afdelingen hun aanbod afstemmen.

Door samen te werken met verschillende afdelingen worden kosten bespaard en ontstaat een sterker aanbod.

Gedragsverandering voor een effectieve aanpak

Alle doelen beogen gedragsverandering.

- Zowel bewust gedrag, als onbewust gedrag wordt sterk beïnvloed door onze (fysieke en sociale) omgeving. [> Lees meer](#)
- De omgeving moet de leerling in staat stellen en stimuleren om het (gewenste) gedrag te ontwikkelen.
- Afvaleducatie zonder omgevingsaanpak is veel minder effectief.

Afval en gedrag

- Algemene inzichten met betrekking tot gedrag(verandering):
 - 90-95 procent van ons gedrag ontstaat **onbewust** door overtuigingen en/of prikkels van buiten. Bv. afval naast een prullenbak leidt tot meer afval naast de prullenbak.
 - 5-10 procent van ons gedrag ontstaat **bewust** en alleen als het belangrijk voor ons is.
- Gedrag beïnvloeden:
 - **Onbewust gedrag**: het moet vanzelf gaan, duidelijk zijn en gemakkelijk worden gemaakt (genoeg prullenbakken op de juiste plek, kantineaanbod, schoolregels, etc.)
 - **Bewust gedrag**: het belang van afval scheiden verhogen door projecten met inzet rolmodellen.

Meer lezen?

- [Checklist schone school](#)
- [Checklist gedragsinterventies](#)
- [Stappenplan afvalscheidingsgedrag](#)
- [Aanpak gedragsverandering](#)
- [Filmpje over gedragsverandering](#)

Wat is een effectieve aanpak?

Vier (elkaar versterkende) componenten

1. Afvalinzameling → maak het mogelijk
2. Hulpmiddelen → maak het makkelijk en (als het kan) goedkoop
3. Ondersteuning → ondersteun en maak het duidelijk
4. Educatie & Zwerfafvalacties → leg uit waarom

**De aanpak van elk van deze componenten vraagt om keuzes.
Voor deze keuzes is per component een beslisboom ontwikkeld.**

Wie is je doelgroep?

- **Basisscholen (primair onderwijs; PO)** liggen meestal in woonwijken, op huishoudelijke routes en hebben afval wat in samenstelling lijkt op huishoudelijk afval. Een gemiddelde basisschool heeft tussen de 250 en 500 leerlingen, die ongeveer 24 kg afval per leerling per jaar produceren (Stimular, 2016).
- **Het voortgezet onderwijs (VO)** is onder te verdelen in VMBO, HAVO en VWO. VO-scholen zijn groter dan PO-scholen met tussen de 500 en 3000 leerlingen, die ongeveer 88 kg afval per leerling per jaar produceren (Stimular, 2016). Deze scholen zijn niet altijd in een woonwijk gevestigd. Het afval van VMBO-TL, HAVO en VWO lijkt op huishoudelijk afval, maar de verhouding tussen de afvalstromen is anders. Op de meeste VO scholen zijn bedrijven actief voor het beheer van de kantine, schoonmaak en automaten. VO-scholieren zijn belangrijke veroorzakers van zwerfafval op 'snoeproutes': de route tussen supermarkt en het schoolplein. Een aanpak op VO-scholen is dan ook belangrijk omdat hier, door de grotere volumes en het terugdringen van zwerfafval, de meeste winst is te behalen.
- Hoeveel scholen willen we helpen?
 - Alleen de scholen die ons actief benaderen.
 - We maken aan alle scholen ons aanbod kenbaar, maar zijn niet dwingend.
 - We willen dat alle scholen meedoen en afvalvrij worden.
- Wat voor tijdspad zien we daarbij voor ons?
- Welke hulpmiddelen en ondersteuning willen we bieden?
 - Zie [beslisboom hulpmiddelen en ondersteuning](#).

Op welke afvalstromen wil je de aanpak richten?

- Op een school kunnen wel 18 afvalstromen worden onderscheiden. De voornaamste afvalstromen in de klas zijn papier, verpakkingsafval (Plastic, Metaal en Drankkartons; PMD), fruitafval en etensresten (Swill) en restafval.
- Op bedrijfsniveau (buiten de klas) heeft de school daarnaast afvalstromen als folie, grofvuil, elektrische apparaten, inkt en batterijen en bladeren en snoeiafval van het schoolplein.
- Schoolafval bestaat voor een groot deel uit grondstofstromen zoals Plastic, Metaal en Drankkartons en Groente Fruit en Tuinafval. Deze stromen bevatten waardevolle grondstoffen die goed te recyclen zijn.
- Plastic, metaal/blik en drankkartons (PMD/PBD) kunnen beter gescheiden worden als het niet wordt samengeperst. Een afvalinzamelaar rijdt dan ook met vooral lucht waardoor de kosten hoger liggen.

Verdere aandachtspunten

- Nascheiding, waar veel inzamelaars voor pleiten, is een mooie optie als GFT, swill en papier al zijn gescheiden. GFT en swill vervuilen het afval waardoor papier verloren gaat. Door deze vooraf te scheiden ontstaat een reststroom waaruit PMD goed is na te scheiden.
- Op de VMBO beroepsopleidingen komt naast bovengenoemd afval ook beroep gerelateerd afval vrij zoals olie en chemicaliën.

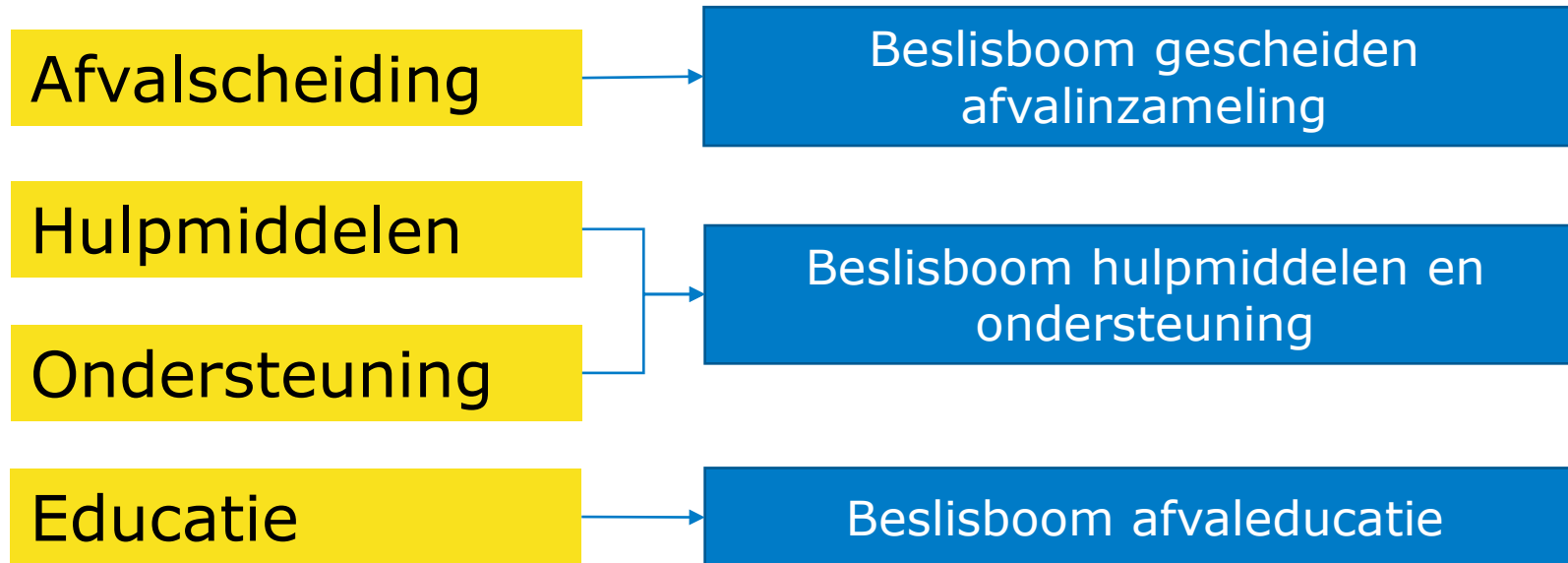
2. Beslisbomen afvalscheiding, hulpmiddelen en ondersteuning, en afvaleducatie.

Welke keuzes en beslismomenten zijn er voor gemeenten die aan de slag willen met afval op scholen.

2. Beslisbomen voor aanpak afvalvrije scholen

2.1 Beslisboom Afvalscheiding

Welke keuzes maken we voor onze inzet op het gebied van afvalscheiding op scholen?

2.1 Beslisboom gescheiden afvalinzameling

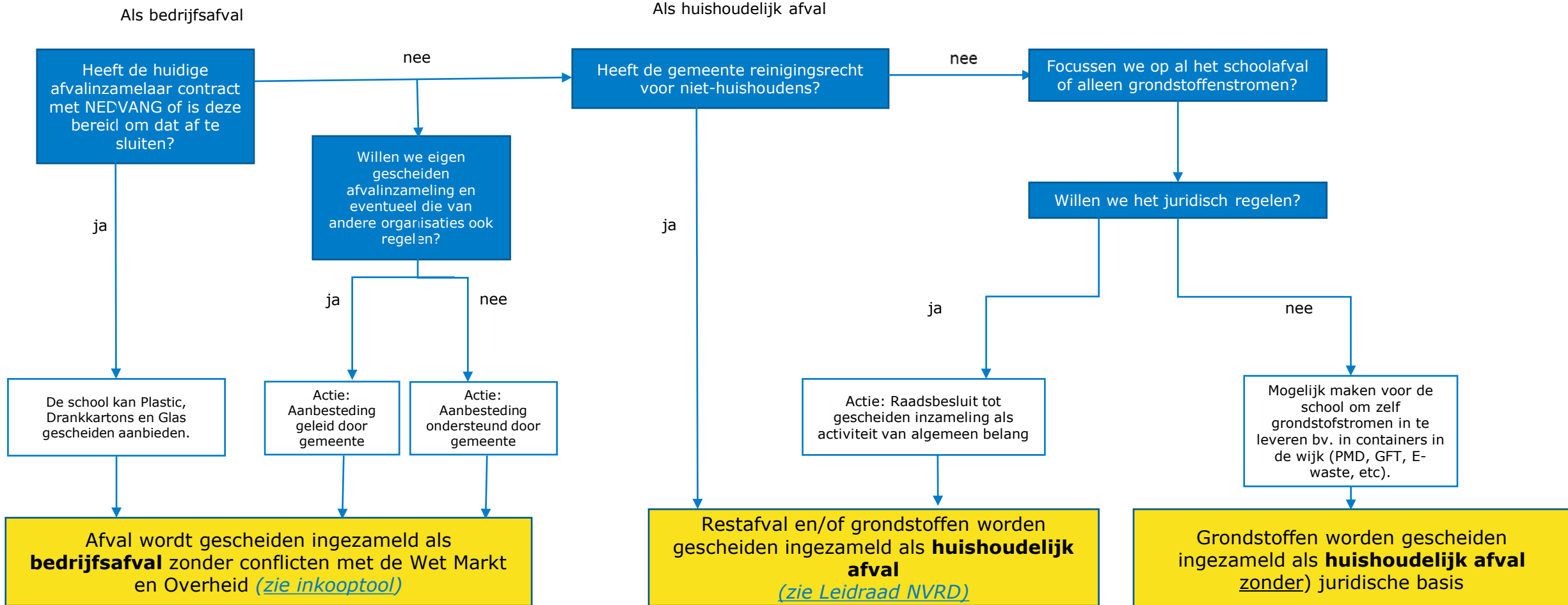

Terug naar het overzicht

Terug naar de routekaart

Beslisboom gescheiden afvalinzameling op scholen

Hoe willen we schoolafval behandelen?

Wat is schoolafval?

- Schoolafval is volgens de wet Milieubeheer **bedrijfsafval**.
- Gemeenten zijn volgens deze wet verantwoordelijk voor **huishoudelijk afval**.
- Bedrijfsafval moet door een marktpartij worden ingezameld.
- Voor de inzameling van bedrijfsafval gelden de wet Markt en Overheid en de wet op de Vennootschapsbelasting.
- Een gemeente mag een uitzondering maken op de wet Markt en Overheid. De gemeenteraad neemt dan een besluit van algemeen belang. ([zie willen we het wettelijk regelen?](#)) Schoolafval kan dan als huishoudelijk afval worden ingezameld.
- Hiervan zijn diverse voorbeelden maar het is (nog) niet onomstreden.

Wat is schoolafval (2)?

- Schoolafval bestaat uit grondstoffenstromen en restafval.
- De voornaamste grondstofstromen in de klas zijn papier, verpakkingsafval (plastic, metaal en drankkartons), fruitafval en etensresten (swill).
- Voor GFT op school is [een factsheet](#) ontwikkeld. Op bedrijfsniveau (buiten de klas) heeft de school daarnaast afvalstromen als folie, grofvuil, elektrische apparaten, inkt en batterijen.
- Een belangrijke stroom voor veel scholen zijn bladeren en snoeiafval van het schoolplein. Het openstellen van bladkorven is een eenvoudige maatregel om scholen te helpen met deze stroom.
- De grondstoffenstromen zijn, met name op basisscholen, zo klein in gewicht dat het meestal niet rendabel is om hier apart een vrachtwagen voor te laten rijden.

Contract met NEDVANG?

- De uitgebreide producentenverantwoordelijkheid stelt de producenten via het Afvalfonds verantwoordelijk voor de inzameling en verwerking van verpakkingsmateriaal.
- Deze UPV wordt op 1 januari 2023 van kracht.
- Nedvang voert voor het Afvalfonds de implementatie van de UPV verpakkingen uit via het loket www.afvalgoedgeregeld.nl.
- Hier kunnen scholen en bedrijven zich aanmelden voor een afvalcontract voor Plastic, drankkartons en glas.
- Nedvang maakt afspraken met inzamelaars voor de vergoeding van inzameling en verwerking van deze grondstoffen
- Aangemelde bedrijven kunnen het afval zonder kosten laten ophalen door hun eigen inzamelaar als deze een contract met Nedvang heeft.
- Als de inzamelaar dat niet heeft of niet wil hebben dan kan een school of bedrijf via Nedvang het afval door een ander bedrijf op laten halen.

Heeft de gemeente reinigingsrecht?

Wat houdt reinigingsrecht in?

- De reinigingsheffingen bestaan uit twee belastingen: de afvalstoffenheffing en de reinigingsrechten. Het is gebruikelijk dat huishoudens afvalstoffenheffing betalen omdat de gemeente de wettelijke plicht heeft bij hun percelen huishoudelijke afvalstoffen in te zamelen. De reinigingsrechten zijn verschuldigd als er geen wettelijke plicht bestaat om afvalstoffen in te zamelen, maar de gemeente deze dienst wel verleent.

Wie betaalt reinigingsrecht?

- Voor deze niet-verplichte dienst (dus het op verzoek afval laten inzamelen door de gemeente) kan de gemeente dekken uit de reinigingsrechten. Meestal gaat het hier om de inzameling van afval van bedrijven en instellingen die dan ook de aanslag reinigingsrecht ontvangen.

Willen we het wettelijk regelen?

- Een gemeente kan door middel van een besluit van algemeen belang een uitzondering maken op de bepalingen in de Wet Markt en Overheid mits het geen gevaarlijk afval betreft volgens bijlage 11 van de wet Milieubeheer (10.43). Daarmee kan schoolafval als huishoudelijk afval worden behandeld. ([lees de handreiking wet Markt en Overheid vanaf blz. 25 voor details](#))
- Of een algemeen belang-besluit voor de inzameling van bedrijfsafval wettelijk wel of niet mag, is niet duidelijk. Door de NVRD is onderzoek gedaan naar de Europese wet en regelgeving waaruit blijkt dat het is toegestaan binnen de bestuurlijke ruimte van de gemeente. Hoe dit precies werkt is uitgelegd in [de leidraad](#) die door de NVRD is opgesteld.

Zijn scholen aanbestedingsplichtig?

- Een school is een publiekrechtelijke instelling en moet als zodanig voldoen aan de aanbestedingswet uit 2012. Afvalinzameling geldt in deze wet als een dienst waar de aanbestedingsplicht voor geldt.
- Diensten boven een zgn. drempelbedrag (ca. € 221.000) moeten Europees worden aanbesteed.
- Onder dit bedrag mag enkelvoudig of meervoudig onderhands worden aanbesteed.
- Zie voor meer informatie
 - [de website van Pianoo](#); Expertisecentrum aanbesteden.
 - De tool www.slimmetschoolafval.nl

Willen we onze eigen gescheiden afvalinzameling en eventueel die van andere organisaties ook regelen?

- Een gemeente kan ook zelf het voortouw nemen en samen met scholen en of maatschappelijke organisaties een aanbesteding organiseren.
- Dit is al gebeurd in Zwolle en [Almere](#).
- Op www.tendernet.nl zijn de leidraden van deze aanbestedingen op te zoeken voor inspiratie. Zinsneden hieruit zijn opgenomen in de tool www.slimmetschoolafval.nl.
- Andere voorbeelden van duurzame inkooptrajecten zijn;
 - [De Gooische Scholenfederatie](#)
 - Schoolinkoop (nog niet beschikbaar)

[Terug naar
de routekaart](#)

2.2 Beslisboom Hulpmiddelen en Ondersteuning

Welke keuzes maken we voor onze inzet op het gebied hulpmiddelen en ondersteuning op scholen?

Beslisboom hulpmiddelen en ondersteuning

Waarom zijn hulpmiddelen en ondersteuning belangrijk?

Willen we eenmalig of meerjarig een aanbod doen?

Waar willen we op focussen?

Focus op preventie

Hulpmiddelen;
drinkflesjes, broodtrommels,
watertappunt, posters met spelregels

Advies;
Uitleg aan docenten en conciërge, brief voor de ouders, nieuw kantinebeleid

Focus op afvalscheiding

Hulpmiddelen;
Prullenbakken, zakken, stickers, groene voetstappen, containers, posters met uitleg

Advies;
Afvalanalyse, onderzoek plaatsing bakken, ondersteuning docenten en personeel, gastles met uitleg voor leerlingen

Focus op zwerfafval

Hulpmiddelen;
Knijpers, hesjes, handschoenen, vuilniszakken en ringen, zoneringskaart rond school

Advies;
Uitvoering zwerfafvalacties, analyse snoeproutes en zwerfvuil hotspots, afspraken snoeproutes, convenant opstellen met scholen

Waarom zijn hulpmiddelen en ondersteuning belangrijk?

- Veel scholen zijn intrinsiek gemotiveerd maar tijd, kennis en geld vormen drempels om aan de slag te gaan.
- Hulpmiddelen kunnen als smeerolie werken.
- Hulpmiddelen zorgen ook voor verantwoordelijkheid.
- Ondersteuning ontlast scholen om het zelf uit te moeten zoeken.

Willen we een eenmalig of meerjarig aanbod doen?

Voordelen eenjarig;

- Bij de juiste opzet, waarbij een school zelf de weg leert kennen in het eerste jaar, is verdere ondersteuning niet nodig.

Voordelen meerjarig;

- Gedragsverandering beklijft wanneer dit langdurig aandacht krijgt.
- Er is tijd om problemen en uitdagingen gaandeweg aan te pakken.
- Continue ondersteuning en hulpmiddelen in de school zorgt dat ook nieuwe leerlingen betrokken en geïnformeerd zijn.

Waar willen we de focus op leggen?

- Een aanbod kan in eerste instantie worden gebracht vanuit één afdeling van de gemeente. Het moet dan aansluiten bij een doel van de school zoals kostenbesparing, imago of leerlinggedrag. Vanuit dit aanbod kun je de koppeling leggen met de doelen en het aanbod van andere afdelingen van de gemeente en de doelen van inzamelaars van huishoudelijk en bedrijfsafval.

Mogelijke focusgebieden

- Preventie;
 - Met focus op preventie kan een school besparen op de afvalrekening. Hier kun je koppelen met afdeling milieu, NME en Onderwijs.
- Afvalscheiding;
 - Met focus op afvalscheiding kan een school besparen op de afvalrekening. Hier kun je koppelen met afdeling afval, milieu en NME en afvalinzamelaars.
- Zwerfafval;
 - Met focus op zwerfafval kan een (VO) school aandacht vragen voor afval met een directe koppeling naar het eigen gedrag van leerlingen. Hier kun je koppelen met de afdeling wijken/ openbare ruimte, reiniging, milieu en NME.

Focus op preventie

Met preventie kan een school tot wel 60% besparen op het afvalvolume. De gemeente kan een school op verschillende manieren ondersteunen;

- Informeer ouders over preventieve maatregelen via een brief of informatieavond. De gemeente verleent de school hiermee autoriteit. Zo kan weerstand voorkomen worden.
- Maak het makkelijk voor een school door;
 - Voorbeelden van klassenregels te geven. Bv.; *"verpakkingen die mee naar school komen gaan mee terug naar huis."*
 - Een lunchtrommel en beker of dopper aan te bieden.
 - Een actie via een webshop waar leerlingen zelf kunnen kiezen en met korting kunnen kopen.
 - Ondersteun afspraken met supermarkten en bv. snackkarretjes rond de school.
 - Koppel aan programma's als de gezonde school bv. met watertappunten en stimuleer het gebruik daarvan.
- Voorbeelden voor aanpassen bedrijfsvoering zoals;
 - Vermindering printjes, gebruik bijvoorbeeld 'wisbordjes' in de klas.
 - GFT composteren op school.
 - Voorbeelden van kantinebeleid voor minder afval (verminder verpakkingen) en verwijder snoepautomaten.

Focus op afvalscheiding

- Ondersteun scholen bij het uitvoeren van een [afvalanalyse](#).
 - Hierdoor weten scholen welk contract ze nodig hebben.
 - Docenten leerlingen en conciërges verkrijgen inzicht in de afvalstromen van de school waardoor er bewustwording en draagvlak ontstaat, dit ondersteunt gedragsverandering.
- Zorg voor duidelijke communicatie waar scholen gebruik van kunnen maken, zoals posters, stickers, instructies voor het personeel zodat zij het goede voorbeeld kunnen geven. (zie bv. [overzicht pictogrammen](#))
- Ondersteun de school bij de inrichting en keuze van materiaal.
 - Kies de juiste prullenbak (zie het [afvalbakkenoverzicht](#)).
 - Plaats prullenbakken op de goede plaats.
 - Zorg voor voldoende en voldoende grote afvalbakken op de juiste plekken (bijvoorbeeld veel volume in de aula).
 - Prullenbakken moeten werken. Zorg dat ze stevig zijn, stevig staan en niet snel kapot gaan. Onderdelen moeten vervangbaar en niet te duur zijn.

Focus op zwerfafval

Voor voortgezet onderwijs;

- Aandacht voor snoeproutes; waar wordt snoep gekocht? Werk samen met verkooppunt en kijk of afval kan worden aangepakt.
 - Bv. verse broodjes alleen in servetje aanbieden in plaats van grote plastic verpakking,
 - Communicatie van school, gemeente en winkel gezamenlijk oppakken en afstemmen
 - Beperking toegang verkooppunt voor leerlingen,
- Langs de route;
 - Plaatsing voldoende prullenbakken,
 - Controle door BOA's en school?

Voor basis- en voortgezet onderwijs;

- Zwerfvuilacties met begeleiding door gemeente, convenant met school voor schoon plein in ruil voor korting/ prullenbakken/ gastlessen/ uitjes/ gastsprekers etc.
- Laagdrempelig maken van acties door beschikbaarheid hesjes, knijpers.
- Aansluiten bij landelijke acties; landelijke opschoondag, supporter van schoon, keep it clean day.

[Terug naar
de routekaart](#)

2.3 Beslisboom Afvaleducatie

Welke keuzes maken we voor onze inzet op het gebied van afvaleducatie op scholen?

Beslisboom afvaleducatie op scholen

Waarom is afvaleducatie belangrijk?

- Educatieve materialen, gastlessen en websites kunnen docenten helpen om afvalscheiding, afvalpreventie en het voorkomen van zwerfafval te integreren in de les.
- Zo kan de invoering van afvalscheiding op school worden ondersteund.
- Leerlingen leren tijdens de les over het belang van afvalscheiding en grondstoffen.
- Afvaleducatie kan de motivatie van leerlingen om afval te scheiden en zwerfafval tegen te gaan sterk verhogen. Bijvoorbeeld door aandacht voor plastic soep te vragen.
- Maar; afvaleducatie is niet vanzelfsprekend. Afval als thema maakt geen onderdeel uit van het curriculum. Er is daardoor maar beperkt vraag van leerkrachten naar lesmateriaal.

Is er een organisatie die voor scholen een logische afzender van het aanbod zou kunnen zijn?

Schoolleiders worden overladen met aanbod van allerlei aanbieders. Het is daarom sterk en kansrijk als aanbod onder de aandacht wordt gebracht door een logische, vertrouwde afzender voor de school.

- Voorbeelden van logische afzenders;
 - NME centra; afdeling van de gemeente, stichting of regionaal bureau. Meer informatie: www.vereniginggdo.nl/over-ons/nme-netwerk
 - Zakelijke afvalinzamelaar en inzamelaar huishoudelijk afval. Voor namen van bedrijven in uw regio; www.nvrd.nl en www.verenigingafvalbedrijven.nl
 - Schoolbestuur. Het schoolbestuur organiseert ook de inkoop van afvalcontracten en facilitaire zaken. Soms voor 1 school, soms voor 20 tot 30 scholen.
 - NB: Per thema en per regio kan het verschillen wat een logische afzender is.

LET OP! Een school heeft vaak met meerdere afdelingen van de gemeente te maken. Goede afstemming met uw collega's (NME, onderwijs, afvalservice, huisvesting, etc.) kan helpen om verwarring en/of frustraties te voorkomen.

Willen we een uitvoerende taak op ons nemen?

Voordeel van uitvoerende taken:

- Door een uitvoerende taak op je te nemen als gemeente heb je meer de regie.
- Je hebt invloed op de inhoud van de lessen. Bijvoorbeeld een nieuwe manier van verzamelen kan in de lessen worden opgenomen.
- Je hebt invloed op wie de lessen geeft.
- Je kunt als gemeente meer zichtbaar zijn door bv. een vuilnismen voor de klas te zetten.

Nadeel van uitvoerende taken:

- Uitvoerende taken kosten tijd en geld.

Landelijk aanbod

- Rijkswaterstaat; <https://vangbuitenshuis.nl/>
 - [Topproducten](#): snelle en goede keuze
 - [Keuzewijzer](#): hierin vind je een uitgebreid overzicht van het educatieaanbod op het gebied van afval.
- Nederland Schoon; www.aandeslagmetafval.nl (lesmaterialen met een focus op zwerfafval)
- Kennisnet; wikiwijs.nl (overzicht van alle lesmaterialen met afval als trefwoord)

Lokaal aanbod

- Lokaal NME centrum: [overzicht](#)
- Lokale afvalinzamelaar
- Lokale ZZP'er die scholen ondersteund.
- Schoolbegeleidingsdienst

Zelf afvaleducatie organiseren als gemeente

Een gemeente kan bij gebrek aan een lokale aanbieder zelf afvaleducatie organiseren voor de scholen in haar gemeente. Denk bijvoorbeeld aan een themaweek waarin alle scholen tegelijk bediend worden, schoolondersteuning of een digitaal lespakket. Om een goede beoordeling te kunnen maken van geschikt lesmateriaal is er een lijst van criteria en twee rapporten verschenen;

- [Topproducten](#)
- [Plastic soep op de stoep](#)
- [Checklist schone school](#)

NB: Veel verschillende afdelingen binnen de gemeente hebben contact met scholen. Goede afstemming tussen afdelingen (NME, onderwijs, afvalservice, huisvesting, etc.) kan helpen om verwarring en/of frustraties te voorkomen.

3. Informatie- en inspiratiepakketten gemeenten afvalvrije scholen

Welke informatie en inspirerende voorbeelden kunnen we gebruiken om een concreet plan van aanpak samen te stellen en uit te voeren?

Voorbeelden en inspiratie

- Op de [website](#) van VANG buitenshuis vindt u;
 - Voorbeelden van scholen
 - Stappenplannen
 - Achtergrondinformatie
- Op de website www.aandeslagmetafval.nl vindt u;
 - Voorbeelden van acties voor scholen
 - lesmateriaal

Rijkswaterstaat
Ministry of Infrastructure
and Water Management

Colofon

Deze routekaart is in opdracht van Rijkswaterstaat samengesteld door SME en Lichte Bries.

www.afvalcirculair.nl

Jennifer van Dijk

jennifer.van.dijk@rws.nl